

**UNIVERSITATEA DE MEDICINĂ, FARMACIE, ȘTIINȚE ȘI
TEHNOLOGIE
„GEORGE EMIL PALADE” DIN TÂRGU MUREȘ**

**ȘCOALA DOCTORALĂ DE LITERE, ȘTIINȚE UMANISTE ȘI APLICATE
DOMENIUL: FILOLOGIE**

TEZĂ DE DOCTORAT

Doctorand:

Adrian NAZNEAN

Conducător științific:

Conf. univ. dr. habil. Smaranda ȘTEFANOVICI

TÂRGU MUREȘ

2023

UNIVERSITATEA DE MEDICINĂ,
FARMACIE, ȘTIINȚE ȘI TEHNOLOGIE
„GEORGE EMIL PALADE”
DIN TÂRGU MUREȘ

**UNIVERSITATEA DE MEDICINĂ, FARMACIE, ȘTIINȚE ȘI
TEHNOLOGIE „GEORGE EMIL PALADE” DIN TÂRGU MUREȘ**

**ȘCOALA DOCTORALĂ DE LITERE, ȘTIINȚE UMANISTE ȘI APLICATE
DOMENIUL: FILOLOGIE**

**LITERATURE AND MEDICINE. AN INSIGHT INTO
THE BRITISH MEDICAL SYSTEM: THE CASE OF
ARCHIBALD JOSEPH CRONIN**

REZUMAT

Doctorand:

Adrian NAZNEAN

Conducător științific:

Conf. univ. dr. habil. Smaranda ȘTEFANOVICI

TÂRGU MUREȘ

2023

“I cannot help but dig. For my father knew and I know that if you only dig enough, a pasture can be made here.”

(Cronin 1952)

Table of Contents

INTRODUCTION.....	5
CHAPTER 1. LITERATURE AND MEDICINE	9
1.1. Introduction.....	9
1.2. The arts and medicine	11
1.3. Films and medicine	17
1.4. Literature and medicine	22
1.4.1. Medical practitioners who became writers	22
1.4.2. Non-medical writers exploiting medical topics	25
1.4.3. The various portrayals of doctors in literature	29
1.4.4. Non-medical writers whose works can be analysed from a medical perspective.....	32
1.4.5. Literature as the generator of medical-related fields	34
1.4.6. The language of literature and medicine.....	36
1.4.7. Narratives as an integral part of medicine	38
1.5. Conclusion	43
CHAPTER 2. THE LIFE AND WORK OF ARCHIBALD JOSEPH CRONIN	45
2.1. Introduction.....	45
2.2. Historical background	46
2.2.1. Significant places: Cardross, Dumbarton, Glasgow, and The University of Glasgow 48	
2.2.2. The role of Glasgow in contemporary medicine.....	52
2.3. Advances in science and healthcare in the 19th century	53
2.4. Cronin's biography	55
2.4.1. Cronin's sons.....	66
2.4.2. Cronin: the man behind the writer	68
2.5. Cronin's doctoral thesis and his scientific output	70
2.6. Significant literary works.....	73
2.7. Cronin's contemporary presence in Dumbarton, Cardross, Glasgow, London, and Edinburgh.....	74
2.8. Conclusion	79
CHAPTER 3. <i>THE CITADEL</i> – NOT JUST ANY NOVEL.....	81

3.1. Introduction.....	81
3.2. The publication of <i>The Citadel</i> and libels.....	82
3.3. <i>The Citadel</i> as autobiography.....	87
3.4. <i>The Citadel</i> as a historical document. The foundation of the National Health Service	99
3.5. <i>The Citadel</i> as medical anthropology.....	111
3.6. <i>The Citadel</i> as educational resource	131
3.6.1. Experimenting with the practical applicability of <i>The Citadel</i>	133
3.7. <i>The Citadel</i> – narratology elements	134
3.8. <i>The Citadel</i> – crypted symbolism of the word?	137
3.9. Conclusion	139
CHAPTER 4. HUMAN LIFE AND HUMAN SUFFERING, PROFESSIONAL EVOLUTION AND LIVED EXPERIENCES REACHING AUDIENCES WORLDWIDE	141
4.1. Introduction.....	141
4.2. The portrayal of Andrew Manson	142
4.3. A doctor’s doctors	146
4.4. Surgery.....	151
4.5. Trauma.....	153
4.5.1. Collective trauma.....	154
4.5.2. Personal trauma.....	155
4.6. <i>The Citadel</i> reaching international audience	160
4.6.1. Ethics.....	160
4.6.2. Translations.....	166
4.7. Conclusion	172
FINAL CONCLUSION	173
Acknowledgements	177
REFERENCES.....	181
List of figures.....	203
List of tables.....	204
Index of key words	204

A. J. Cronin, născut Archibald Cronin la 19 iulie 1896, a fost un medic scoțian care a abandonat medicina în favoarea literaturii. Experiența sa medicală a influențat semnificativ scrierile sale, deoarece a abordat teme medicale și probleme sociale în opera lui literară. Dubla experiență a lui Cronin ca medic și scriitor i-a permis să aducă o perspectivă unică în romanele sale, concentrându-se pe condiția umană, moralitatea și provocările cu care se confruntă pacienții și profesioniștii din domeniul medical.

Archibald Joseph Cronin a preferat să trăiască o viață liniștită și a evitat publicitatea, viața mondenă și scandalurile care însoțesc atât de frecvent vedetele. Până în prezent, există două lucrări majore care examinează îndeaproape viața și producția sa literară, biografia lui Dale Salwak din 1985 și biografia lui Alan Davies din 2011, care explorează viața lui Cronin în detalii mult mai profunde. De la momentul demarării cercetării noastre, a mai existat o altă lucrare realizată și finalizată sub forma unei disertații de masterat, susținută în 2022 de Frank Dunn, fost președinte al Royal College of Physicians (Colegiului Regal al Medicilor) din Glasgow și profesor de științe medicale cardiovasculare la Universitatea din Glasgow, alma mater pentru el însuși și Cronin.

Spre deosebire de puținele lucrări anterioare despre Cronin, cercetarea noastră a urmărit să identifice detalii din biografia autorului care ne-ar putea ajuta să înțelegem mai bine cel mai popular roman al său, *Citadela*. Deoarece cercetarea noastră a fost concepută ca o abordare multidisciplinară, investigația noastră a fost efectuată pe diferite niveluri. În ceea ce privește metodele de cercetare, ne-am construit teza pe cele utilizate în mod tradițional în cercetarea literară, alături de investigații arhivistice și diverse comparații multidisciplinare.

Teza noastră intitulată *Literature and Medicine. An Insight into the British Medical System: The Case of Archibald Joseph Cronin* (Literatură și medicină. O perspectivă asupra sistemului medical britanic: cazul lui Archibald Joseph Cronin) este împărțită în patru capitole, toate combinând abordări și concepte teoretice cu cercetări literare, de antropologie medicală și arhivistice.

Punctele forte ale tezei noastre sunt:

- examinarea documentelor autentice din arhivele bibliotecii Dumbarton și a Bibliotecii Naționale a Scoției din Edinburgh, Scoția;
- cercetări în Arhivele Naționale ale județului Mureș, România, în vederea identificării prezenței locale a unor boli pe care Cronin le-a descris în romanul *Citadela* cu scopul de a trasa paralele între roman și realitățile transilvănene din anii 1920-1937;
- o analiză fără precedent a romanului din perspectiva autobiografiei, documentației istorice, antropologiei medicale și medicinei narative;
- demonstrarea valorii și utilizarea romanului ca instrument de lucru în educația medicală universitară;

- o primă explorare a cinci versiuni traduse ale romanului în două limbi (română și maghiară);
- o primă descriere a parcursului unor personaje din perspectiva conceptului de traumă.

Diseminarea rezultatelor cercetării legate de teza noastră au fost materializate în publicații în reviste științifice și cărți. Astfel, până în prezent, au apărut trei articole în Revista Chirurgia București (FI 2022: 0,6) (*A Sharp Scalpel or a Mighty Pen? The Legacy of A.J. Cronin - Bisturiul ascuțit sau penița scriitorului? Moștenirea lăsată posterității de A. J. Cronin*, varianta în limba română este disponibilă doar abonaților revistei), Acta Marisiensis. Philologia (*When Ethics was of Little Concern to Medical Practice. (Re)Discovering Cronin; A. J. Cronin's Heart in Translation*) și un capitol de carte (*Between the Hippocratic Oath and Financial Gains: the Trauma of Characters and British Society in A. J. Cronin's The Citadel*).

Datorită naturii multidisciplinare a tezei noastre, primul capitol, Literature and medicine (Literatură și medicină), analizează legătura dintre medicină și diferite forme de expresie artistică: literatură, pictură, muzică și film. Scopul unei astfel de investigații este de a dezvălui conexiunile complexe pe care literatura le poate avea cu alte domenii din cadrul și din afara științelor umaniste. Cele două domenii nu împărtășesc doar elemente de suprafață care sunt evident vizibile, și anume citirea, scrierea și limbajul ca mijloc de exprimare, dar împărtășesc subiecte, împrumută idei și concepte unul de la celălalt, se folosesc reciproc pentru a aprofunda sensul bolii și modul de restabilire a sănătății într-un corp suferind de boală.

Primul capitol își propune, de asemenea, să identifice începuturile lucrărilor literare care abordează teme medicale ce acoperă boli, tratamente, evoluții cum ar fi textele babiloniene, Rig Veda, Biblia, Cartea Sfântă a Islamului, Coranul. Capitolul explică și demonstrează relația dintre cele două domenii diferite, literatură și medicină, oferind dovezi ale legăturii lor reciproce și arătând asocierea lor strânsă.

Oferim informații cu privire la reprezentarea corpului uman în expresii artistice, inclusiv ilustrațiile care pot fi găsite în William Harvey *Exercitatio Anatomica de Motu Cordis et Sanguinis in Animalibus* (pe care autorul le-a folosit pentru a descrie circulația sângelui) sau desenele lui da Vinci asupra omului Vitruvian.

Arta vorbește despre boală și dizabilitate, a se vedea de exemplu pictura lui Edward Munch *Țipătul* sau cea a lui van Gogh *Autoportret cu urechea bandajată*, a reprezentat noutăți în domeniu prin examinarea corpului uman începând cu filmele mute care au provocat o senzație datorită utilizării dispozitivului cu raze X, a contribuit la vindecarea bolii cu ajutorul muzicii.

Legătura dintre literatură și medicină a rezistat, fără îndoială, vicisitudinilor timpului. Această legătură este vizibilă în toate formele de producție literară: poezie, dramă sau proză. Poeții au recurs la utilizarea corpului uman ca subiect al liricului începând de la scriitorii greci antici, fie

reprezentat ca ființe umane, fie ca zei și zeițe mitologice. Drama a utilizat corpul uman pentru a exprima frumusețe, durerile fizice ale personajelor, tulburările lor psihice etc. Shakespeare s-a bazat pe corpul uman în ambele forme: viu sau mort, atât otrăvit cât și sub formă scheletică. Însă proza este cea care a împrumutat atât de mult de la medicină și care a oferit medicinei un teren atât de fertil pentru îmbunătățirea asistenței medicale și furnizarea acesteia într-o manieră personalizată. Proza a întors corpul uman cu susul în jos, l-a prelungit și micșorat, l-a descris atât în sănătate mintală, cât și în nebunie, în plină floare și depravare, într-un mod sănătos sau suferind de diverse boli.

Un număr mare de scriitori din aproape orice cultură sau limbă au exploatat corpul uman cu virtuțile și defectele sale. Unele lucrări reflectă degradarea corpului uman, altele vorbesc despre necesitatea îmbunătățirii sistemelor de sănătate, în timp ce altele descriu experimente fără precedent (și imaginare). Dante, de exemplu, a integrat medicina în capodopera sa *Divina Comedie* caracterizând afecțiuni precum epilepsia, lepra și psihoza prin descrieri ale fiecărui cerc al iadului. În mod similar, Mary Shelley în *Frankenstein* a descris consecințele care apar din interferența în biologia și fiziologia umană pentru a contribui la progresul științei. Aceste exemple au menirea de a prezenta modul în care teme medicale pot fi încadrate cu iscusință în operele literare pentru a promova discuții la intersecția dintre știință și cultură în cadrul societății.

Beletristica scrisă de medici a oferit omenirii o perspectivă asupra profesiei. Zeci de doctori au renunțat la chemarea lor medicală pentru a produce opere lirice sau epice valorase. În această categorie se includ Arthur Conan Doyle, William Carlos Williams sau Archibald Joseph Cronin. Capitolul nostru identifică medici din diverse medii culturale care au devenit autori și ale căror lucrări pot fi analizate din perspectiva pregătirii lor profesionale. În plus, examinăm și scriitori care nu au avut pregătire în medicină, dar care au abordat subiecte medicale și a căror producție literară a adus contribuții substanțiale la înțelegerea bolilor sau la apariția sau progresul unor noi domenii ale științei (cum ar fi criminalistica), ale căror lucrări au schimbat percepțiile sau au dus la mișcări sociale. Fie într-o formă de ficțiune, fie în cea de autobiografie, astfel de scriitori au pus în lumină subiecte medicale, boli, vindecări și au produs documente care au nu doar valoare istorică, ci și socială, în afară de, fără îndoială, semnificația lor artistică.

Primul nostru capitol investighează, de asemenea, cele mai frecvente boli pe care autorii le-au folosit în operele lor literare, tuberculoza fiind un subiect oarecum popular nu numai în descrierea unor personaje bolnave, ci și ca boală a artiștilor și poeților, alături de descrieri ale bolilor epidemice, lucrări care servesc și ca documente istorice și lecții din trecut, în special în vremuri de pandemii globale, cum ar fi recentul SARS-CoV-19 din 2020-2022, care, putem presupune, va fi subiectul unor viitoare opere literare.

Mai mult, medicina datorează mult literaturii, nu numai în ceea ce privește limbajul, ci și ca mod de a percepe boala, o abordare care a dus la apariția recentă a domeniului medicinei

narative. Narațiunile au fost întotdeauna o parte integrantă a istoricului unui pacient sau a unei prezentări de caz. În plus, narațiunile au intrat și în domeniul epidemiologiei sub formă de narațiuni de focar pentru a descrie apariția bolilor și modul în care acestea sunt abordate în situații de criză. De asemenea, analizăm influența puternică pe care narațiunile o au asupra modului de a practica medicina în spectrul îngrijirii pacienților și al tratamentului, deoarece literatura și povestirile permit noi modalități de înțelegere a experienței umane și înzestrează medicii cu abilități pentru a dezvolta mai multă empatie față de pacienții lor.

Al doilea capitol al tezei noastre, *The life and work of Archibald Joseph Cronin* (Viața și opera lui Archibald Joseph Cronin), este dedicat unei explorări mai profunde a fundalului biografic al lui Cronin, urmărind evoluția sa din vremurile sale la Dumbarton Academy, școala pe care a frecventat-o în copilărie, pregătirea universitară pe care a primit-o la Universitatea din Glasgow, cariera sa medicală începută în satele miniere din Țara Galilor și încheiată în cabinetul său privat din Londra, precum și viața sa de scriitor. Luăm în considerare realitățile sociale și istorice ale vremurilor sale, moștenirea generațiilor anterioare în ceea ce privește progresul științific și descoperirile remarcabile în medicină. Descriem trecerea bruscă de la un medic ambițios în plină ascensiune pe scara socială la un romancier recunoscut la nivel mondial al cărui succes a fost fără precedent. De asemenea, examinăm realitățile sociale ale vremurilor lui Cronin care l-au modelat nu doar pe el, ci și scrierile sale și aducem argumente legate de importanța orașului Glasgow în practica medicală contemporană, locul în care și-a dobândit specializarea de medic. Acest capitol biografic analizează, de asemenea, familia sa și cariera celor trei fii ai săi, alături de activitățile sale de cercetare științifică din timpul exercitării profesiei sale de medic: cercetările sale de doctorat și lucrările științifice despre inhalarea prafului în minele de hematită și primul ajutor oferit în condițiile precare de igienă din exploatarea minieră, alături de cele mai remarcabile lucrări literare ale sale.

În plus, în cadrul investigației noastre, oferim o expunere cuprinzătoare a rezultatelor obținute în cadrul cercetărilor noastre de teren efectuate în August 2022. Explorarea noastră ne-a purtat în localitățile Dumbarton, Glasgow și Edinburgh, unde am cercetat documente de arhivă care aduc la lumină detalii din trecutul lui Cronin și ale legăturii sale cu aceste locuri, precum și amprenta lui contemporană. O fațetă distinctă a eforturilor noastre constă în examinarea amănunțită a documentelor care oferă o perspectivă fără precedent, îmbogățind înțelegerea personalității și contribuțiilor lui Cronin.

Al treilea capitol al tezei noastre, *The Citadel – not just any novel* (*Citadela* - nu doar un roman oarecare), este o analiză amănunțită a celui mai semnificativ roman al lui Cronin și ia în considerare motivele pentru care edițiile ulterioare ale variantei originale au fost supuse unor modificări și rescrieri.

În acest capitol al tezei noastre, romanul este supus analizei din diverse perspective: abordări autobiografice, istorice și antropologice. Scopul investigației autobiografice este de a lega evenimentele fictive de detalii din viața autorului. Folosim teorii autobiografice, cum ar fi pactul autobiografic, homodiegeza, factorul de conștiință sau dinamica selectivă a memoriei pentru a identifica episoadele inspirate din experiența autorului ca medic practician și examinăm dovezile existente pentru a măsura cantitatea autobiografică de informații pe care romancierul a descris-o cu iscusință.

În plus, al treilea capitol evidențiază, de asemenea, valoarea istorică a romanului și posibilul rol pe care l-a avut în fondarea Serviciului Național de Sănătate Britanic (NHS) prin identificarea unei legături între Cronin și susținătorul sistemului de sănătate, Aneurin Bevan. Mai mult decât atât, identificăm nemulțumirea personajului principal cu privire la domeniul medicinei în epoca romanului și preocupările pe care le-a ridicat cartea, precum și dovezi ale motivului pentru care romanul a zguduit și șocat breasla medicală a acelor vremuri.

Ceea ce considerăm a fi o caracteristică deosebit de valoroasă a tezei noastre, precum și o abordare fără precedent și neexplorată a studiului romanului *Citadela* este o comparație între bolile pe care le-a utilizat în roman și realitățile transilvănene ale acelor vremuri, în orice mod în care am putut identificat dovezi de arhivă. Pentru acest scop, descriem constatările examinării documentelor relevante legate de domeniul sănătate pe care le-am putut găsi în Arhivele Naționale ale județului Mureș în ceea ce privește bolile pe care Cronin le-a descris în romanul său. Supunem romanul unei examinări de antropologie medicală prin analiza afecțiunilor și bolilor pe care autorul le-a folosit în cartea sa, comparându-le cu dovezile și metodele de tratament din epoca romancierului.

Acest capitol investighează, de asemenea, starea de cunoaștere a bolilor unor personaje pentru a dovedi autenticitatea informațiilor și practicile actuale în tratamentul acestor afecțiuni. Această analiză antropologică își propune să demonstreze faptul că A. J. Cronin a fost un medic foarte bine informat și excelent pregătit din punct de vedere profesional, cu o pricepere deosebită în a trata o multitudine de afecțiuni, abilități care l-ar fi făcut demn de a deține un cabinet privat pe Harley Street (ambitia lui), dacă nu ar fi devenit scriitor.

Prin potențialul pe care *Citadela* lui A. J. Cronin îl are de oferit în ceea ce privește descrierile profesioniștilor din domeniul medical, în dezbaterile etice privind moralitatea în practica medicală, prin valoarea romanului din perspectiva antropologiei medicale și a caracteristicilor educaționale, intenționăm să sensibilizăm cititorii noștri și să reintroducem lucrările autorului atât în curricula medicală, cât și în cea literară, pentru început, în universitatea noastră și, sperăm, și în alte instituții de învățământ superior. Justificarea noastră este că perioada de aproape o sută de ani de la publicarea romanului nu i-a diminuat valoarea literară și socială, dimpotrivă, i-a evidențiat relevanța și semnificația de durată. Stăpânirea limbajului și a efectelor

stilistice ale lui Cronin din *Citadela* contribuie în continuare la impactul său de durată. Scrierile sale prezintă o bogată stăpânire a limbajului, folosind descrieri vii, imagini evocatoare și dialog convingător pentru a da viață personajelor și firului narațiunii. Proza romanului este accesibilă, dar puternică, transmițând în mod eficient profunzimea emoțională și complexitatea etică a narațiunii.

Mai mult, acest capitol dovedește faptul că studenții din învățământul medical universitar din zilele noastre, și nu doar studenții, ar putea beneficia de lectura romanului lui Cronin datorită mai multor caracteristici educaționale pe care le oferă. În primul rând, cartea examinează în mod critic starea profesiei medicale din vremurile lui Cronin. Romanul oferă o explorare provocatoare a punctelor forte și a celor slabe ale furnizării de servicii medicale. Cartea aduce în prim plan dileme etice, problemele sistemului și ale influențelor materiale care pot afecta furnizarea de asistență medicală. Lecturând romanul, studenții pot dezvolta o înțelegere mai profundă a realităților complexe ale medicinei dincolo de aspectele academice și clinice.

Dintr-o perspectivă istorică și a evoluției practicii medicale, romanul descrie provocările cu care se confruntă medicii în prima jumătate a secolului al XX-lea în Marea Britanie, incluzând resursele limitate, practicile învechite și lupta pentru progresul științei. Înțelegerea evoluției istorice a practicii medicale poate ajuta studenții să aprecieze progresele și schimbările care au modelat asistența medicală contemporană.

Acest capitol descrie, de asemenea, un experiment al aplicabilității educaționale a romanului *Citadela*. Pentru a explora această caracteristică a romanului, am implementat o activitate în timpul studiului sistemului endocrin cu studenții de licență de la specializarea medicină din anul II. Experimentul a fost realizat în cadrul cursului obligatoriu de limba engleză medicală pe care studenții îl urmează. Fiecare student din cele cinci grupe (circa 25 de studenți per grupă) supuse acestui experiment a lecturat episodul care are ca temă mixedemul. În afară de lecturarea episodului în limba aleasă de ei (engleză, română, maghiară), am încurajat studenții să identifice cazuri de mixedem în literatura medicală, căutând descrieri în manuale de curs, resurse pe PubMed și Clarivate Analytics.

Rezultatul acestei abordări educaționale s-a dovedit a fi excepțional de benefic. Am observat că studenții au manifestat un interes deosebit pentru subiect și au contribuit la discuții și dezbateri cu detalii interesante și diverse din cercetarea lor. Au demonstrat un nivel ridicat de implicare în această problemă, depășind lecturile atribuite pentru a explora cazuri și perspective din viața reală. Integrarea episodului de mixedem din romanul lui Cronin în cadrul studiului sistemului endocrin a oferit studenților un profund sentiment de satisfacție. Le-a permis să abordeze explorarea sistemului studiat dintr-un punct de vedere unic și literar.

Ultimul capitol al tezei noastre, Human life and human suffering, professional evolution and lived experiences reaching audiences worldwide (Viață și suferință umană, evoluție

profesională și experiențe trăite care ajung la publicul din întreaga lume), examinează romanul din perspectiva descoperirii de sine, a evoluției personale și profesionale și a traumei personale și colective la care sunt supuse unele dintre personaje.

Îngemănarea vieții și a suferinței umane este un aspect fundamental al existenței noastre, unul care rezonază profund atât în domeniul personal, cât și în cel profesional. Acest capitol analizează explorarea în adâncime a suferinței umane și natura evolutivă a profesiei medicale, așa cum este descrisă în capodopera lui Cronin. În plus, luăm în considerare impactul romanului și adaptarea sa cinematografică, lansată în 1938, care a adus în prim plan practici medicale neetice neexpuse până la acel moment.

Citadela aduce în prim plan viața protagonistului său, Andrew Manson, un medic tânăr și ambițios care se confruntă cu complexitatea unei cariere medicale la începutul secolului al XX-lea în Marea Britanie. Cronin, el însuși de profesie medic, aduce o perspectivă unică narațiunii, bazându-se pe propriile sale experiențe și observații din cariera sa medicală. Prin portretizări vii ale personajelor și episoade medicale captivante, romanul prezintă o explorare în mai multe straturi a provocărilor, succeselor și dilemelor morale cu care se confruntă medicii și pacienții.

Punctul central al narațiunii este explorarea suferinței umane în diferite forme. De la bolile fizice care afectează pacienții la poverile emoționale purtate de medici, *Citadela* prezintă complexitatea durerii și a traumei personajelor. Atenția meticuloasă a lui Cronin la detalii și capacitatea sa de a capta experiența umană creează o portretizare puternică și provocatoare a condiției umane.

Impactul romanului a depășit limitele domeniului literaturii, deoarece a inspirat o adaptare cinematografică din 1938 care a adus tema unui public mai larg. Filmul, regizat de King Vidor, a expus practicile neetice predominante în profesia medicală, dezvăluind astfel probleme neexplorate anterior într-o manieră atât de publică. Filmul a declanșat discuții și dezbateri despre rolul medicilor, influența companiilor farmaceutice, profesia medicală și sistemul, precum și necesitatea reformelor medicale.

Acest capitol analizează interacțiunea complexă dintre portretizarea personajelor, episoadele medicale și impactul cultural al romanului. Analizând povestirea lui Cronin și descrierea fără precedent a malpraxisului medical în film, ajungem la o înțelegere mai profundă a dimensiunilor etice și morale ale profesiei medicale, precum și influența acestei opere literare asupra publicului din întreaga lume. Acest capitol clasifică, de asemenea, medicii din roman și aduce argumente pentru includerea lor într-o anumită categorie. Pentru a evalua influența pe care a avut-o romanul, examinăm cinci versiuni de traducere, trei în limba română și două în limba maghiară publicate în momente diferite după apariția romanului.

Concluziile noastre finale rezumă principalele constatări ale diferitelor tipuri de analiză pe care le folosim pe parcursul tezei noastre. Dovedim faptul că romanul *Citadela* reprezintă o resursă

educațională valoroasă care depășește limitele domeniului literaturii. Tapiseria complexă a romanului împletește literatura, medicina, istoria și antropologia, oferind o experiență bogată și captivantă pentru studenții din diferite domenii de studiu. Natura multidimensională a romanului încurajează dialogul interdisciplinar, invitând studenții, atât din domeniul literaturii, cât și din cel al medicinei, să exploreze conexiunile multifacetate dintre diferite sfere ale cunoașterii.

Pe lângă conținutul cuprinzător prezentat în cadrul tezei noastre, oferim o listă a figurilor incluse în lucrare, majoritatea fiind din arhiva personală sau imagini achiziționate de la National Portrait Gallery din Londra și un index al cuvintelor cheie. Aceste caracteristici suplimentare nu numai că sporesc accesibilitatea tezei, dar servesc și ca instrumente valoroase pentru cititorii care se pot folosi de unelte vizuale specifice sau să localizeze rapid informațiile pertinente. Acest efort suplimentar de organizare a conținutului este menit să ofere o experiență de lectură facilă și agreabilă. Teza noastră este, de asemenea, însoțită de mulțumiri aduse persoanelor care au contribuit semnificativ la eforturile noastre de cercetare, fără al căror ajutor neprețuit cercetarea noastră ar fi fost incompletă.

Bibliografie selectivă

1. Bamforth, Iain. 'Stendhal's Syndrome'. *British Journal of General Practice*, vol. 60, no. 581, Dec. 2010, pp. 945–46. <https://doi.org/10.3399/bjgp10X544780>.
2. Bhasin, Veena. 'Medical Anthropology: A Review'. *Studies on Ethno-Medicine*, vol. 1, no. 1, Jan. 2007, pp. 1–20. <https://doi.org/10.1080/09735070.2007.11886296>.
3. Brooks, John Bs. 'Doctors as Writers and Patients: Manuscripts Don't Burn, Chekhov and Phthisis'. *British Journal of General Practice*, vol. 68, no. 674, Sept. 2018, pp. 429–429. <https://doi.org/10.3399/bjgp18X698645>.
4. Bryant, Daniel C. 'A Roster of Twentieth-Century Physicians Writing in English'. *Literature and Medicine*, vol. 13, no. 2, 1994, pp. 284–305. <https://doi.org/10.1353/lm.2010.0003>.
5. Burygina, T. S. 'The Place of «Three Loves» Among Other Literary Works by Archibald Joseph Cronin'. *Октябрь*, vol. 50, no. 9, 2014, pp. 139–44.
6. Bușoi, Grigore. 'The eleven physicians writers – spring of wave-veil relationship. Axiological dream'. *Revista Medicală Română*, vol. LXIII, no. 2, 2016, pp. 99–105.
7. Chan, Eric C. 'Sustained Remission of Psychotic Symptoms Secondary to Hypothyroidism (Myxedema Psychosis) after 6 Months of Treatment Primarily with Levothyroxine: A Case Report'. *Journal of Medical Case Reports*, vol. 16, no. 1, Oct. 2022, p. 378. <https://doi.org/10.1186/s13256-022-03626-x>.

8. Charon, Rita. 'The Novelization of the Body, or, How Medicine and Stories Need One Another'. *Narrative*, vol. 19, no. 1, 2011, pp. 33–50. <https://doi.org/10.1353/nar.2011.0004>.
9. Collado Vázquez, Susana, et al. 'La enfermedad de Parkinson en la literatura, el cine y la televisión'. *Revista de Neurología*, vol. 58, no. 03, 2014, p. 133. <https://doi.org/10.33588/rn.5803.2013423>.
10. Cronin, A. J. 'Dust Inhalation by Hematite Miners'. *The Journal of Industrial Hygiene*, vol. 8, no. 7, July 1926, pp. 291–95.
11. Cronin, A. J. *The Citadel*. Victor Gollancz LTD, London, 1937
12. Cronin, A. J. *Adventures in Two Worlds*. Victor Gollancz LTD, London, 1952.
13. Cronin, A. J. *The History of Aneurysm. Being a Contribution to the Study of the Origin, Growth and Progress of Ideas in Medicine*. 1925. The University of Glasgow. glathesis:1925-8058, <http://theses.gla.ac.uk/id/eprint/80588>.
14. Cypress, Brigitte S. 'Healing Activities Construct the Objects of Therapy: Medicine's Way of Seeking Truth, Organizing Forms of Reality, Regulating Patients' Bodies, Illness and Culture?' *Nursing Philosophy*, vol. 20, no. 2, Apr. 2019, p. e12236. <https://doi.org/10.1111/nup.12236>.
15. Davies, Alan. *A. J. Cronin: The Man Who Created Dr Finlay*. Alma Books, 2011.
16. Dieguez, Sebastian. 'Micromégas: Altered Body–Environment Scaling in Literary Fiction'. *Frontiers in Psychology*, vol. 7, Apr. 2016. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.00556>.
17. Dunn, Francis Gerard. *A. J. Cronin's Career and Fiction with Specific Reference The Citadel and the Context of the Foundation of the National Health Service*. 2022. University of Glasgow. <https://theses.gla.ac.uk/82869/>.
18. Dux, Sally. 'The Citadel (1938): Doctors, Censors and the Cinema'. *Historical Journal of Film, Radio and Television*, vol. 32, no. 1, Mar. 2012, pp. 1–17. <https://doi.org/10.1080/01439685.2012.648050>.
19. Eknoyan, Garabed. 'Michelangelo: Art, Anatomy, and the Kidney'. *Kidney International*, vol. 57, no. 3, Mar. 2000, pp. 1190–201. <https://doi.org/10.1046/j.1523-1755.2000.00947.x>.
20. Foot, Michael. *Aneurin Bevan: A Biography. Volume 2, 1945-1960*. Faber and Faber, 2011.
21. Franco-Paredes, Carlos. 'Albert Camus' The Plague Revisited for COVID-19'. *Clinical Infectious Diseases*, vol. 71, no. 15, July 2020, pp. 898–99. <https://doi.org/10.1093/cid/ciaa454>.
22. Frederick, John T. 'A. J. Cronin'. *The English Journal*, vol. 30, no. 9, Nov. 1941, p. 701. <https://doi.org/10.2307/805892>.

23. Friedlaender, Gary E., and Linda K. Friedlaender. 'Art in Science: Velázquez and Dwarfism—The Art of Observation'. *Clinical Orthopaedics & Related Research*, vol. 478, no. 1, Jan. 2020, pp. 31–33. <https://doi.org/10.1097/CORR.0000000000001076>.
24. Geyer-Kordesch, Johanna, and Fiona Macdonald. *Physicians and Surgeons in Glasgow*. The Hamledon Press, 1999.
25. Grau, Juan J., et al. 'Breast Cancer in Rubens Paintings'. *Breast Cancer Research and Treatment*, vol. 68, no. 1, July 2001, pp. 89–93. <https://doi.org/10.1023/A:1017963211998>.
26. Kaptein, Ad A., et al. 'Heart in Art: Cardiovascular Diseases in Novels, Films, and Paintings'. *Philosophy, Ethics, and Humanities in Medicine*, vol. 15, no. 1, Dec. 2020, p. 2. <https://doi.org/10.1186/s13010-020-0086-3>.
27. Karenberg, Axel. 'Historic Review: Select Chapters of a History of Stroke'. *Neurological Research and Practice*, vol. 2, no. 1, Dec. 2020, p. 34. <https://doi.org/10.1186/s42466-020-00082-0>.
28. Kelly, Barry. 'The Rime of the Ancient Imager: Plato's Cave and Other Shadows Royal Victoria Hospital, September 2019'. *The Ulster Medical Journal*, vol. 90, no. 3, 2021, pp. 175–81.
29. Krüger, Jana, et al. 'Myxedema Madness – Systematic Literature Review of Published Case Reports'. *General Hospital Psychiatry*, vol. 72, Sept. 2021, pp. 102–16. <https://doi.org/10.1016/j.genhosppsych.2021.08.005>.
30. Kuroki, Toshio. 'Physiological Essay on Gulliver's Travels: A Correction after Three Centuries'. *The Journal of Physiological Sciences*, vol. 69, no. 2, Mar. 2019, pp. 421–24. <https://doi.org/10.1007/s12576-018-00655-4>.
31. Lau, Travis Chi Wing. 'Defoe Before Immunity: A Prophylactic Journal of the Plague Year'. *Digital Defoe: Studies in Defoe & His Contemporaries*, vol. 8, no. 1, 2016, pp. 23–39.
32. Launer, John. 'A Tribute to Tredegar'. *Postgraduate Medical Journal*, vol. 95, no. 1125, July 2019, pp. 407–08. <https://doi.org/10.1136/postgradmedj-2019-136853>.
33. Lejeune, Philippe. *On Autobiography*. Edited by Paul John Eakin, University of Minnesota Press, 1989.
34. Lynch, Lisa L. 'Arrowsmith Goes Native: Medicine and Empire in Fiction and Film'. *Mosaic: An Interdisciplinary Critical Journal*, vol. 54, no. 2, 2021, pp. 89–103. <https://doi.org/10.1353/mos.2021.0009>.
35. McNicholas, Michael, editor. *Maritime Security*. 2nd ed., Butterworth-Heinemann, 2016.
36. Mihailide, Mihail. *Medici-Scriitori Și Publiciști Români: Mic Dicționar*. Viața Medicală Românească, 2001.

37. Mureșan, Oana. *Confluente Medico-Literare în Literatura Engleză Modernă: Sir Arthur Conan Doyle și Aldous Huxley*. Casa Cărții de Știință, 2019.
38. Năznea, Adrian. *Between the Hippocratic Oath and Financial Gains: the Trauma of Characters and British Society in A. J. Cronin's The Citadel* in Ștefanovici, S. & Rus, D. *Trauma in Language and Literature*, Casa Cărții de Știință, Cluj Napoca, 2022.
39. Năznea, Adrian. 'Deity, Love, Punishment, Rage, and Mythonyms from Head to Toes. A Brief History of Some Medical Terms'. *Revista Romana de Medicina de Laborator*, vol. 29, no. 3, July 2021, pp. 327–31. <https://doi.org/10.2478/rrlm-2021-0023>.
40. Năznea, Adrian 'A Sharp Scalpel Or A Mighty Pen? The Legacy Of A.J. Cronin'. *Chirurgia (Bucharest, Romania: 1990)*, 117(5), (2022) 625–630. <https://doi.org/10.21614/chirurgia.2792>.
41. Năznea, Adrian. 'A. J. Cronin's Heart in Translations' *Acta Marisiensis. Philologia*, vol. 3, no. 1, (2021), pp. 63-70
42. Năznea, Adrian. 'When Ethics Was of Little Concern to Medical Practice. (Re)Discovering Cronin'. *Acta Marisiensis. Philologia*, vol. 4, no. 1, (2022). [10.2478/amph-2022-0070](https://doi.org/10.2478/amph-2022-0070)
43. O'Mahony, S. 'AJ Cronin and The Citadel: Did a Work of Fiction Contribute to the Foundation of the NHS?' *Journal of the Royal College of Physicians of Edinburgh*, vol. 42, no. 2, 2012, pp. 172–78. <https://doi.org/10.4997/JRCPE.2012.218>.
44. Olshen, Barry N. 'Subject, Persona, and Self in the Theory of Autobiography'. *A/b: Auto/Biography Studies*, vol. 10, no. 1, Jan. 1995, pp. 5–16. <https://doi.org/10.1080/08989575.1995.10815054>.
45. Posen, Solomon. *The Doctor in Literature*. CRC Press, 2005.
46. Sheehan, Cormac. 'Psychological Anthropology and Medical Anthropology: A Brief History of Ideas and Concepts'. *Irish Journal of Psychological Medicine*, vol. 39, no. 2, June 2022, pp. 115–20. <https://doi.org/10.1017/ipm.2021.34>.
47. Surawicz, B., and B. Jacobson. *Doctors in Fiction: Lessons from Literature*. CRC Press, 2016, <https://doi.org/10.1201/b21763>.
48. Ștefanovici, Smaranda. 'Literature and Cultural Anthropology'. *Studia Universitatis „Petru Maior”*, no. 20, 2016, pp. 143–49.
49. Timmins, Nicholas. 'NHS on Screen'. *The Lancet*, vol. 392, no. 10141, July 2018, pp. 19–20. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(18\)31477-6](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(18)31477-6).
50. Vidor, King (Director). (1938) *The Citadel* [Film]. Metro-Goldwyn-Meyer
51. Wood, Frederick T. 'Current Literature: 1937: I. Fiction, Drama and Poetry'. *English Studies*, vol. 20, no. 1–6, Jan. 1938, pp. 179–90. <https://doi.org/10.1080/00138383808596682>.

52. Wu, Liuyin, et al. 'The Portrayal of People with Dwarfism in Chinese Art'. *American Journal of Medical Genetics Part C: Seminars in Medical Genetics*, vol. 187, no. 2, June 2021, pp. 192–98. <https://doi.org/10.1002/ajmg.c.31906>.